

ДО ЮВІЛЕЮ ІРИНИ МИКОЛАЇВНИ ШАРАФУТДІНОВОЇ

Тихо, ніби непомітно, наблизилась до нас пам'ятна віха в житті знаного українського археолога, матері сабатинівської культури Ірини Миколаївни Шарафутдінової. Ювілярка народилася 4 грудня далекого 1929 року в інтелігентній київській родині геолога Антоніни Павлівни Тищенко та хіміка Миколи Григоровича Самсоні-Тодорова. Дитинство та перші шкільні роки пройшли у мальовничому с. Уздиця на Сумщині, у маминих родичів. А потім була війна, 1942 та 1943 рр., прожиті в окупованому нацистами Києві, та праця чорноробом у Ботанічному саду.

1948 р. срібна медалістка 135-ї жіночої школи вступила до Київського державного університету ім. Тараса Шевченка, який закінчила з відзнакою у 1953 р. Вибір життєвого шляху студентки визначили лекції Л.М. Славина, гурток археології, керований тоді Є.В. Максимовим, виступ на засіданні гуртка легендарної Т.С. Пассек. А далі розпочалося доросле життя на посаді наукового співробітника Державного історичного музею (1953—1956), одруження, народження сина та навчання в аспірантурі Інституту археології АН УРСР (1956—1960) під керівництвом спочатку М.Я. Рудинського, а згодом — С.М. Бібікова. Після аспірантури довелося понад рік працювати в експедиціях за договорами, аж поки не вдалося потрапити до штату ІА АН УРСР. 27 грудня 1961 р. Ірині Миколаївні присвоєно звання молодшого наукового співробітника. Але 1963 р. вона потрапляє під скорочення й п'ять наступних років працює в експедиціях на договірній основі. Повернення до штату відбулося 2 вересня 1968 р., вже за Ю.М. Захарука та умови, що дослідниця буде суміщати наукову та польову роботу з обов'язками завідувача Наукового архіву ІА АН УРСР та члена Польового комітету, звичайно ж на громадських засадах. І так впродовж наступних 10 років.

Такі потогінні умови праці та жорсткий спротив виділенню сабатинівської культури, до якого вдалися «багато авторитетних дослідників», надто затягли захист кандидатської дисертації «Племена Степового Подніпров'я за доби пізньої бронзи» (1975). 1983 р. Ірину Миколаївну нарешті обирають на посаду старшого наукового співробітника. Загалом, 80-ті рр. ХХ ст. стали найбільш плідними у творчій біографії дослідниці: вихід монографії «Степное Поднепровье в эпоху поздней бронзы» (1982), участь у авторському колективі другого видання «Археология Украинской ССР» (1985) та колективної монографії «Культуры эпохи бронзы на территории Украины» (1986). Цей цикл робіт поставив крапку в дискусії щодо доцільності виділення сабатинівської культури, відкрив перспективу тоді ще молодим дослідникам цього унікального явища (В. Ключенцев, В. Каврук, Я. Гершкович). Перемога над авторитетними опонентами тішила самолюбство недовго, адже примара скорочення штатів знову нависла над Іриною Миколаївною. 31 грудня 1990 р., під новорічну ніч, її тихо відправили на пенсію. І знову вже дещо призабута праця на договірній основі.

Експедиції займали особливе місце в житті ювілярки. З одного боку, вони матеріалізували наукові припущення, підтверджували чи спростовували напрацьовані гіпотези, а з іншого — дозволяли залишатися в археологічному середовищі в часи відлучень від рідного інституту. Сам перелік прізвищ керівників експедицій, де довелося працювати ювілярці (1950—1994 рр.), звучить епічно: Л.М. Славін, В.К. Гончаров, О.І. Тереножкін, Д.Я. Телегін, В.М. Даниленко, О.М. Лесков, С.С. Березанська, О.Г. Шапошникова. Останнім таким керівником став В.М. Фоменко (Миколаївська експедиція). Працюючи керівником загону, Ірині Миколаївні вдавалося виходити на власні розкопки видатних пам'яток: поселень Чикалівка та Дерев'янка на Дніпрі, Новорозанівка на Інгулі, Новогеоргіївка та Степове на Південному Бузі. Вінцем польових практик стали розкопки селища Виноградний Сад (1984—1994) — чільної нині пам'ятки сабатинівської культури. А були ж іще й дослідження давніх могил у степах Херсонщини, а особливо — Миколаївщини. Плідною стала багатолітня творча співпраця з Олімпіадою Гаврилівною Шапошніковою в Інгульській (Миколаївській) експедиції, де

накопичено щонайпотужнішу базу джерел до вивчення сабатинівської культури.

Настав час збирати каміння. Науковий доробок І.М. Шарафутдінової (50 друкованих праць) лише малою мірою віддзеркалює зроблене впродовж життя, відданого археології. Крім згаданих вище монографій, вийшли друком блискучі статті, присвячені бронзовим серпам доби пізньої бронзи, кам'яним орнаментованим сокиркам інгульської катакомбної культури, прикрасам та господарству сабатинівської культури тощо. Проте, не все зроблено так, як хотілося б. У фондах ІА НАНУ припадають пилом стелажі з частково опрацьованими матеріалами багатолітніх розкопок унікальних селищ сабатинівської культури. Чи не варто довести їх до наукового обігу, залучивши молоду генерацію науковців відділу енеоліту—бронзи на обопільно прийнятних засадах?

Ювілярка й нині лишається невтомною трудівницею, працюючи бібліотекарем Інституту вищої освіти при Академії педагогічних наук України. Щиро зичимо Вам, Ірино Миколаївно, міцного здоров'я та рівняння на маму — лідера серед київських довгожителів. Так тримати!

В.В. Отрощенко

ВІТАЄМО З ЮВІЛЕЄМ СЕРГІЯ АНАТОЛІЙОВИЧА СКОРОГО

У цьому році відзначає свій 60-річний ювілей Сергій Анатолійович Скорий, завідувач відділу археології раннього залізного віку Інституту археології НАН України, доктор історичних наук, професор. Він народився 14 грудня 1949 р. у м. Старий Крим Кримської обл. (нині АРК) в родині службовців. Тут, в одному з найдавніших міст Криму, де пройшли дитинство і юність, все сприяло ранньому пробудженню інтересу до стародавньої історії. Але шлях до археології та давньої історії не був легким. Після закінчення восьми класів середньої школи С.А. Скорий навчався у Феодосійському політехнічному технікумі (1966—1970 рр.) за спеціальністю «технік-електрик», потім працював у електроцеху ковальсько-штампувального

заводу в м. Великий Токмак Запорізької обл. У 1970—1972 рр. — служба у залізничних військах Радянської Армії, під час якої майбутній археолог працює на будівництві залізничної колії, а також кореспондентом дивізійної газети «Звезда». Після демобілізації Сергій влаштувався черговим електриком в одному з підрозділів будівельних військ в м. Судак. Тут відбулося його знайомство з яскравою особистістю — археологом М.А. Фронджуло, під керівництвом якого він брав участь у розкопках на території Генуезької фортеці, а також у самому Судаку. Влітку 1974 р. завдяки своєму наставнику Сергій знайомиться з відомим дослідником Криму А.О. Щепинським і виїздить на Керченський п-ів до Північно-Кримської експедиції, де бере